

Salvador Llobet i l'Urbanisme

Manuel RIBAS i PIERA,

Arquitecte

membre de l'Institut d'Estudis Catalans

Vaig rebre fa poc el volum 27 de «Treballs», revistes que la Societat Catalana de Geografia em fa arribar puntualment cada cop que surten. No sempre tinc prou temps per llegir-los però sí que és veritat que no deixo mai de fullejar-los. En el darrer número vaig veure que el record de l'amic Salvador Llobet n'omplena les pàgines, i vaig decidir posar-lo a part per a una detinguda lectura.

Vet aquí com aquest diumenge, sota la llum del juliol al Maresme, l'he acabat de llegir; abrandat amb el record de l'amic desaparegut, he passat plana i hi he trobat un «call for papers» (com diuen els nostres admirats anglosaxons) que m'ha interpellat a fons: no podia fer-me el sord de cap de les maneres, calia que escrivís els meus records sobre un aspecte de Llobet encara inèdit: les seves relacions amb l'Urbanisme.

Quan els geògrafs parlen d'En Llobet —i jo no sóc geògraf malgrat la proximitat i la simpatia— no parlen mai, perquè la desconeixen, de la seva col·laboració en els treballs de la «Comisión Superior de Ordenación Provincial» i en particular en la formació del Pla provincial de Barcelona de 1959 (publicació) i 1963 (data d'aprovació de la Memòria i Plànols com a documents indicatius però amb aprovació executiva de les Normes).

Jo vaig entrar a treballar-hi l'estiu de 1956, just quan acabava de sortir la primera Llei del Sòl, substituint Josep Mª Martorell i abans Xavier Subias, que hi havien romàs per poc temps. Allí em vaig trobar sota la direcció de l'arquitecte Manuel Baldrich amb un equip pluridisciplinar format pel Sr. Jesús Salvador com advocat, en Josep Mª Puchades com a enginyer i Salvador Llobet com a geògraf, més un notable conjunt format, per aparelladors (Villaron-ga, després arquitecte), administratius (Simó, Savall, Mendoza, aquest després lletrat), fotògrafs (Pons, Estorch, Francès) i delineants (Esclasans, Bosch pare i filla, Torres, Aymamí, Conxita Vilaró, Mari i Laura Ariño, i els pocs que segur que oblidó sense voler).

L'arquitecte gironí Antoni Perpiñà havia estat reclamat feia pocs dies com a nou director tècnic de la Comissió del Gran Madrid i ens deixava definitivament. Però només un any després, a gener de 1957, s'incorporava al grup, l'arquitecte Lluís Gelpí acabat de titular i que s'estrenava en aquella gosadia que era el Pla provincial.

L'equip treballava al costat i en paral·lel amb els tècnics del Servei d'Arquitectura de la Diputació, i sovint alguns participaven en ambdues tasques. Com ja he dit, Baldrich era el Janus Bifront que comanava tots dos equips.

Hom pot imaginar el que significa un equip pluridisciplinar a començament dels anys cinquanta, i a més, abocat a una tasca d'Ordenació del Territori, mítica transposició dels límits habituals de l'Urbanisme que en aquells anys amb prou feina arribaven a estendre's a tot el terme municipal. El mèrit era de Manuel Baldrich i Tibau, arquitecte cap dels Serveis d'Arquitectura de la Diputació i Director de l'Oficina del Pla provincial, atès el suggeriment i la direcció remota de l'arquitecte guipuscoà Pedro Bidagor des de la direcció general de l'Urbanisme estatal. De plans provincials se n'havia fet un a Espanya (Guipúscoa, arqte. Llanos) però abans de la Llei del Sòl.

Salvador Llobet va entrar-hi abans que jo, cap al 1948 mercès a l'íntima amistat amb Puchades. Entre ell i en Josep Martorell vaig conèixer la seva història remota: cabaler del masover de ca'n Passaserres, oficial guixaire, escaiolista «graduat» a París, i després estudiant de batxillerat i més tard de Filosofia i Lletres mercès a la seva fortíssima voluntat, a la seva clara intel·ligència i a l'estímul dels amics d'excursions, entre els quals Puchades.

He repetit manta vegades que Llobet va ser per a mi el primer geògraf que vaig poder «tocar» i veure d'aprop. Òbviament, jo havia estudiat geografia al Batxillerat, però no sabia gaire com eren els qui la feien. A part del que jo pogués descobrir, cal ressaltar la importància d'aquest fet tan precursor, que honora científicament a ambdós, a l'arquitecte Baldrich i al geògraf Llobet.

En aquell moment, la Memòria i els Plànols del Pla provincial estaven pràcticament enllestits, però calia arrodonir-ho i redactar les Normes que hom havia deixat pel final. Com a darrer arribat a l'equip, em van encomanar ser ponent de les Normes del que aleshores en dèiem «Camp» en contraposició a «Ciutat», i fou en aquest camp —perdoneu la redundància— en el que vaig començar a col·laborar amb Llobet. Les reunions, gairebé sempre presidides per Baldrich, eren tremendament creatives perquè no teníem ni bibliografia, ni revistes, ni experiència en què basar-nos. No és aquest el moment d'entretenir-nos amb la crítica autèntica del Pla provincial¹ però sí de ressaltar, per exemple, la gran creativitat del plànol de conques i centres de colonització activa; del de classificació dels municipis i d'un altre plànol extremadament precursor que és el que assenyalava i delimitava tan bé com podia el Sistema de Parcs naturals. Salvador Llobet fou l'autor directe del plànol de mantells de vegetació i n'estava ben orgullós.

Ultra el Pla provincial, Llobet va assessorar en molts dels altres productes que van fer-se a l'Oficina, abans i després de la meua arribada. Dels d'abans, recordo l'explicació reiterada d'una excursió (Baldrich, Llobet, Perpiñà i Puchades) d'un parell de dies, baixant el Llobregat, de la que en van sortir uns gràfics que avui serien encara valuosíssims si no s'haguessin perdut. Es van perdre, sembla, a l'arxiu curisósíssim que teníem, al Palau de la Generalitat, damunt i al costat del bony creat per la cúpula de la capella de Sant Jordi.

Llobet també va col·laborar en els plans d'ordenació «avant la lettre» —perquè no tenien cap autoritat ni força d'obligar— de les capitals de comarca de la província, que aleshores calia dir-ne caps de partit judicial. Puc assegurar que l'adopció de la divisió comarcal del 36 pel que fa a la província de Barcelona, va fer-se amb total naturalitat i convenciment tant per part de Baldrich com dels seus col·laboradors.

Pel que fa als treballs posteriors a la meua arribada, sóc testimoni directe de que la col·laboració de Llobet era requerida sempre que es tractava o bé d'informació sobre els aspectes geogràfics i particularment de geografia física, o bé del que podríem anomenar planejament ruralístic, front de l'urbanístic pròpiament dit. Foren moltíssims els plans, avenços de pla i esquemes en que ell va col·laborar.

Amb Llobet vaig compartir discussions engrescadores sobre temes de planejament territorial (ell s'oposava al Parc natural del Garraf i els arquitectes el defensàvem per raons de composició i ponderació planimètrica, que encara l'escandalitzaven més) o sobre toponímia (ell defensava Llinars, Vallderiolf i lluitava contra el bastard femení de «La Maresma» que en aquells anys algú pretenia d'introduir). Vaig conèixer també moments tristos. La mort de Noel Llopis, que el va impressionar profundament, i també la renyina amb Puchades sobre l'Editorial Alpina. La seva ideologia, un xic àcrata, contra el poder i contra l'acadèmia el feien, per exemple, ser contrari a la introducció del mot «estructura», i encara més als grans discursos oficials, com quan —segons va explicar-me— va abandonar ostentòriament abans, d'acabar-se, un acte oficial a Granollers «perquè ja estava tip d'escoltar bestieses».

Al costat d'això, també vaig conèixer el Llobet tendre, com quan venia a visitar la casa dels meus pares a Montornès o quan em comunicava satisfet que en Jaume, el seu fill, havia aprovat l'examen de dibuix del curs d'iniciació a l'Escola d'Arquitectura.

En el curs 1959-60, essent alumnes meus, entre altres, Joan Antoni Solans i els que després foren membres de l'Estudi PER d'arquitectura, vaig convidar al Dr. Llobet a donar unes lliçons sobre morfologia del territori al meu curs d'informació urbanística de segon any de carrera. L'experiència la vaig repetir en anys posteriors; només calia que anés a recollir-lo a l'estació dels autobusos de Granollers. Però de la primera tanda en conservo un especial record. Un catedràtic de l'Escola va anar a burxar-li l'orella al Director dient que Llobet era un «rojo separatista» o qualsevol cosa per l'estil. La reprimenda que havia de rebre del Director no es va fer esperar i va motivar que presentés la meua renúncia a professor auxiliar; però, després, arribaren les pertinents explicacions que van garantir la meua «llibertat de càtedra» en els anys a venir.

Un dia de tardor de 1989, vaig abandonar una reunió a Palautordera per anar a l'homenatge que Granollers li retia, i sé que ell m'ho va agrair. De la mateixa manera que un altre dia, abandonava la sobretaula d'un diumenge a casa per anar-li a donar l'últim comiat, just després que el seu fill me'n comunicés el traspàs. Tinc la secreta esperança de que també aleshores vam retrobar-nos en una mútua i plena comprensió de vells amics, que encara segueix.

Nota

¹ En el número d'agost de 1960 de Serra d'Or (nº 8, pàg 24 a 26), a petició d'Oriol Bohigas vaig escriure un breu article sobre el Pla, quan aquest encara era ben tendre.